

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV 2001/84/EF
af 27. september 2001
om følgeret for ophavsmanden til et originalkunstværk

EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 95,

under henvisning til forslag fra Kommissionen ⁽¹⁾,

under henvisning til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg ⁽²⁾,

efter proceduren i traktatens artikel 251 ⁽³⁾, på grundlag af Forligsudvalgets fælles udkast af 6. juni 2001, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Inden for ophavsret er følgeret en uoverdragelig og ufravigelig ret, som giver ophavsmanden til et originalt billedkunstværk ret til at få del i det økonomiske udbytte af efterfølgende videresalg af det pågældende kunstværk.
- (2) Følgeret er en formueret, som giver ophavsmanden/kunstneren mulighed for at modtage vederlag i forbindelse med efterfølgende videresalg af værket. Genstanden for følgeret er det fysiske værk, dvs. det medium, som bærer det beskyttede værk.
- (3) Formålet med følgeret er at sikre ophavsmænd til billedkunstværker del i deres originale kunstværkers økonomiske succes. Følgeret bidrager til at give ophavsmænd til billedkunstværker de samme økonomiske rettigheder som andre kunstnere, der får indtægter fra den løbende udnyttelse af deres værker.
- (4) Følgeret er en integreret del af ophavsretten og udgør en væsentlig forrettighed for ophavsmænd. Det er nødvendigt, at der indføres en sådan ret i samtlige medlemsstater for at sikre kunstnerne et passende og ensartet beskyttelsesniveau.
- (5) Ifølge traktatens artikel 151, stk. 4, skal Fællesskabet tage hensyn til de kulturelle aspekter i sin indsats i henhold til andre bestemmelser i traktaten.
- (6) Ifølge Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker kan følgeret kun anvendes, hvis dette er muligt i henhold til lovgivningen i det land, hvor ophavsmanden hører til. Følgeretten er derfor fakultativ og underkastet gensidighedsprincippet. Det fremgår af De Europæiske Fællesskabers Domstols retspraksis om anvendelsen af princippet i traktatens artikel

12 om forbud mod forskelsbehandling, som præciseret i dommen af 20. oktober 1993 i de forenede sager C-92/92 og C-326/92, Phil Collins m.fl. ⁽⁴⁾, at nationale bestemmelser, som indeholder gensidighedsklausuler, ikke kan påberåbes for at nægte statsborgere fra andre medlemsstater de rettigheder, som tilkommer den pågældende medlemsstats egne statsborgere. Anvendelsen af sådanne bestemmelser i en fællesskabsretlig sammenhæng er i strid med det princip om ligebehandling, der følger af forbuddet mod al forskelsbehandling på grund af nationalitet.

- (7) Med den stadig større internationalisering af fællesskabsmarkedet for nutidig og moderne kunst i Fællesskabet, som fremskyndes af virkningerne af den nye økonomi, og i en retlig situation, hvor kun få lande uden for Den Europæiske Union anerkender følgeretten, er det af væsentlig betydning, at Det Europæiske Fællesskab på internationalt plan indleder forhandlinger med henblik på at gøre Bernerkonventionens artikel 14 b obligatorisk.
- (8) Under hensyn til netop dette internationale marked og det forhold, at der ikke eksisterer en følgeret i visse medlemsstater, samt forskellene mellem de eksisterende nationale ordninger, der anerkender en sådan ret, er det af væsentlig betydning, at der både for så vidt angår ikrafttrædelse og den materielle regulering af retten indføres overgangsbestemmelser, der opretholder det europæiske markeds konkurrenceevne.
- (9) På nuværende tidspunkt er følgeret hjemlet i de fleste medlemsstaters lovgivning. I de tilfælde hvor der findes en sådan lovgivning, er der imidlertid forskelle, bl.a. hvad angår de omfattede værker, rettighedshaverne, vederlagssatsen, de vederlagspligtige transaktioner samt beregningsgrundlaget. Det har afgørende betydning for konkurrenceforholdene i det indre marked, om en sådan ret anvendes, da en betalingsforpligtelse på grundlag af følgeret er et forhold, som enhver, der ønsker at sælge et kunstværk, skal tage i betragtning. En sådan ret er derfor en faktor, som bidrager til at skabe konkurrencefordrejninger samt til flytning af salgsaktiviteter inden for Fællesskabet.
- (10) Sådanne forskelle med hensyn til følgerettens forekomst i og anvendelse af medlemsstaterne har direkte negative følger for gennemførelsen af det indre marked for kunstværker efter traktatens artikel 14. I den situation er traktatens artikel 95 det rette retsgrundlag.

⁽¹⁾ EFT C 178 af 21.6.1996, s. 16, og EFT C 125 af 23.4.1998, s. 8.

⁽²⁾ EFT C 75 af 10.3.1997, s. 17.

⁽³⁾ Europa-Parlamentets udtalelse af 9.4.1997 (EFT C 132 af 28.4.1997, s. 88), bekræftet den 27.10.1999, Rådets fælles holdning af 19.6.2000 (EFT C 300 af 20.10.2000, s. 1) og Europa-Parlamentets afgørelse af 13.12.2000 (EFT C 232 af 17.8.2001, s. 173), Europa-Parlamentets afgørelse af 3.7.2001 og Rådets afgørelse af 19.7.2001.

⁽⁴⁾ Sml. 1993 I, s. 5145.

- (11) Ifølge traktaten er Fællesskabets mål at skabe grundlag for en stadig snævrere sammenslutning mellem de europæiske folk, at styrke forbindelserne mellem Fællesskabets medlemsstater og at sikre deres økonomiske og sociale fremskridt gennem fælles handling ved at fjerne de skranker, som deler Europa. Traktaten foreskriver derfor oprettelse af et indre marked, der indebærer fjernelse af hindringer for den frie bevægelighed for varer, fri udveksling af tjenesteydelser og fri etableringsret samt gennemførelse af en ordning, som sikrer, at konkurrencen inden for fællesmarkedet ikke fordrejes. Harmonisering af medlemsstaternes følgeretslovgivning bidrager til at nå disse mål.
- (12) Ved Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag ⁽¹⁾, indføres der gradvis et EF-afgiftssystem, som bl.a. finder anvendelse på kunstværker. Skattemæssige foranstaltninger er utilstrækkelige til at sikre, at kunstmarkedet fungerer harmonisk. Dette mål kan kun nås, hvis der gennemføres en harmonisering af følgeretslovgivningen.
- (13) De lovgivningsmæssige forskelle, som har forstyrrende virkninger på det indre markeds funktion, bør fjernes, og det bør forhindres, at sådanne nye forskelle opstår. Det er ikke nødvendigt at fjerne eller forhindre forskelle, som kan forventes ikke at udgøre en hindring for det indre markeds funktion.
- (14) Det indre marked kan kun fungere korrekt, hvis konkurrencevilkårene ikke fordrejes. Forskellene mellem de nationale følgeretsbestemmelser fordrejer konkurrencen og fører til flytning af salgsaktiviteter inden for Fællesskabet, hvorved der opstår forskelsbehandling af kunstnere alt efter, hvor deres værker sælges. Dette spørgsmål har derfor grænseoverskridende aspekter, som ikke kan reguleres tilfredsstillende ved en indsats fra medlemsstaternes side. Manglende fællesskabsindsats vil derfor være i modstrid med traktatens krav om at hindre konkurrencefordrejning og forskelsbehandling.
- (15) I betragtning af de store forskelle mellem de nationale bestemmelser er det derfor nødvendigt at vedtage harmoniseringsforanstaltninger for at fjerne forskellene mellem medlemsstaternes lovgivninger på de områder, hvor sådanne forskelle kan medføre, at der skabes eller opretholdes fordrejede konkurrencevilkår. Det er imidlertid ikke nødvendigt at harmonisere alle bestemmelserne i medlemsstaternes følgeretslovgivning. For at give medlemsstaterne så stor beslutningsfrihed som muligt er det tilstrækkeligt at begrænse harmoniseringen til de nationale bestemmelser, der har de mest direkte følger for det indre markeds funktion.
- (16) Direktivet er således i sin helhed i overensstemmelse med subsidiaritets- og proportionalitetsprincippet som fastsat i traktatens artikel 5.
- (17) Ifølge Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder ⁽²⁾ fortsætter ophavsretten indtil 70 år efter ophavsmandens død. Følgeretten bør have samme varighed. Det er derfor kun moderne og nutidige originalkunstværker, der vil være omfattet af følgeret. For at denne ret kan inkorporeres i retssystemerne i de medlemsstater, hvor der ved direktivets vedtagelse ikke findes følgeret for kunstnere, og for at erhvervsdrivende i disse medlemsstater kan tilpasse sig denne ret gradvis og samtidig forblive økonomisk levedygtige, bør de pågældende medlemsstater dog i en begrænset overgangsperiode kunne vælge ikke at anvende følgeret for kunstnerens retssuccessorerer efter kunstnerens død.
- (18) Følgerettens anvendelse bør udvides til at omfatte alt videresalg, med undtagelse af videresalg direkte mellem personer, der handler som privatpersoner, uden deltagelse af en professionel på kunstmarkedet. Følgeretten bør ikke udvides til at omfatte videresalg foretaget af personer, der handler som privatpersoner, til nonprofitmuseer, som er åbne for offentligheden. I den specielle situation hvor kunstgallerier erhverver værker direkte fra ophavsmanden, bør medlemsstaterne have mulighed for at fritage videresalg af værker i løbet af de første tre år efter erhvervelsen for følgeret. Der bør dog tages hensyn til kunstnerens interesser derved, at denne fritagelse begrænses til videresalg, hvor videresalgsprisen ikke overstiger 10 000 EUR.
- (19) Det bør præciseres, at den harmonisering, som foretages ved dette direktiv, ikke gælder for forfatteres og komponisters originale manuskripter.
- (20) Det er nødvendigt at indføre effektive regler med udgangspunkt i de erfaringer med følgeretten, der allerede er gjort i medlemsstaterne. Følgeretsvederlaget bør beregnes som en procentdel af salgsprisen og ikke af værditilvæksten for de værker, hvis oprindelige værdi er steget.
- (21) De kunstværkkategorier, som er omfattet af følgeret, bør harmoniseres.

⁽¹⁾ EFT L 145 af 13.6.1977, s. 1. Senest ændret ved direktiv 1999/85/EF (EFT L 277 af 28.10.1999, s. 34).

⁽²⁾ EFT L 290 af 24.11.1993, s. 9.

- (22) Undladelse af at anvende følgeret for beløb under minimumsbeløbsgrænsen kan bidrage til at undgå opkrævnings- og administrationsomkostninger, som er uforholdsmæssigt store i forhold til gevinsten for kunstneren. I medfør af subsidiaritetsprincippet skal medlemsstaterne have mulighed for at fastsætte nationale beløbsgrænser, der er lavere end fællesskabsgrænsen, for at fremme debuterende kunstneres interesser. På grund af de lave beløb, der er tale om, forventes en sådan undtagelse ikke at få nævneværdige følger for det indre markeds korrekte funktion.
- (23) De vederlagssatser, medlemsstaterne har fastsat for anvendelsen af følgeret, er på nuværende tidspunkt meget forskellige. For at det indre marked for moderne og nutidskunst kan fungere effektivt, er det nødvendigt, at der i videst muligt omfang fastsættes ensartede satser.
- (24) Af hensyn til en behørig vægtning af de forskellige interesser på markedet for originalkunstværker bør der fastsættes et degressivt følgeretsvederlag på grundlag af beløbsgrænser. Det er vigtigt at nedbringe risikoen for flytning af salgsaktiviteterne og for omgåelse af Fællesskabets følgeretslovgivning.
- (25) Det bør i princippet være sælgeren, der skal betale vederlaget. Medlemsstaterne bør have mulighed for at gøre undtagelser fra dette princip, for så vidt angår pligten til at betale. Sælgeren er den person eller virksomhed, på hvis vegne salget sker.
- (26) Der bør indføres en ordning med mulighed for regelmæssig justering af beløbsgrænser og vederlagssatser. Det bør i den forbindelse pålægges Kommissionen at udarbejde regelmæssige rapporter om den faktiske anvendelse af følgeret i medlemsstaterne og om dennes virkning på kunstmarkedet i Fællesskabet og i givet fald at fremsætte forslag til ændring af direktivet.
- (27) Det skal under overholdelse af subsidiaritetsprincippet fastsættes, hvem der har ret til følgeretsvederlag. Dette direktiv bør ikke berøre medlemsstaternes arveret. Ophavsmandens retssuccessorer bør dog fuldt ud kunne gøre følgeretten gældende efter ophavsmandens død, i hvert fald efter udløbet af ovennævnte overgangsperiode.
- (28) Det påhviler medlemsstaterne at håndhæve følgeretten, særlig med henblik på dens forvaltning. Forvaltningen kan eventuelt overlades til en forvaltningsorganisation. Medlemsstaterne bør sikre, at forvaltningsorganisationernes arbejde er kendetegnet af åbenhed og effektivitet. Medlemsstaterne skal også sikre, at vederlag til ophavsmænd, som er statsborgere i andre medlemsstater, faktisk opkræves og udbetales. Dette direktiv berører

ikke medlemsstaternes ordninger for opkrævning og udbetaling.

- (29) Følgeretten bør kun gælde for statsborgere i Fællesskabet og for ophavsmænd fra de tredjelande, hvor der ydes ophavsmænd, som er statsborgere i medlemsstaterne, en sådan beskyttelse. En medlemsstat bør have mulighed for at udvide denne ret til også at gælde for ophavsmænd fra tredjelande, som har deres sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat.
- (30) Der bør indføres passende og praktisk anvendelige metoder til kontrol af handelstransaktionerne for at sikre, at medlemsstaterne faktisk anvender følgeretten. Dette indebærer også en ret for ophavsmanden eller dennes repræsentant til at indhente de nødvendige oplysninger hos den fysiske eller juridiske person, der er forpligtet til at betale vederlaget. Medlemsstater, som indfører kollektiv forvaltning af følgeretten, kan også bestemme, at kun de organer, der er ansvarlige for denne kollektive forvaltning, har ret til at indhente oplysninger —

UDSTEDT FØLGENDE DIREKTIV:

KAPITEL I

ANVENDELSESOMRÅDE

Artikel 1

Følgerettens genstand

1. Medlemsstaterne indfører for ophavsmanden til et originalkunstværk en følgeret, som er en uoverdragelig og selv på forhånd ufravigelig ret til et vederlag baseret på salgsprisen ved ethvert videresalg af det pågældende kunstværk efter ophavsmandens første afhændelse af det.
2. Den i stk. 1 nævnte ret finder anvendelse på alt videresalg, hvor der som sælgere, købere eller formidlere deltager professionelle på kunstmarkedet, herunder auktionshuse, kunstgallerier og alle kunsthandlere i øvrigt.
3. Medlemsstaterne kan bestemme, at den i stk. 1 nævnte ret ikke finder anvendelse på videresalg, hvor sælgeren har erhvervet værket direkte fra ophavsmanden mindre end tre år inden videresalget, og videresalgprisen ikke overstiger 10 000 EUR.
4. Følgeretsvederlaget skal betales af sælgeren. Medlemsstaterne kan bestemme, at en anden af de i stk. 2 omhandlede fysiske og juridiske personer end sælgeren er forpligtet til at betale vederlaget enten alene eller i fællesskab med sælgeren.

Artikel 2

Kunstværker, som er omfattet af følgeretten

1. Ved »originalkunstværk« forstår i dette direktiv billedkunstværker, herunder malerier, collager, tegninger, graveringer, tryk, litografier, skulpturer, vægtæpper, keramisk kunst, glaskunst og fotografiske værker, i det omfang der er tale om værker, som er udført af kunstneren selv, eller om eksemplarer, der betragtes som originalkunstværker.

2. Eksemplarer af kunstværker, som er omfattet af dette direktiv, og som er udført i begrænset antal af kunstneren selv eller med hans tilladelse, betragtes som originalkunstværker for så vidt angår dette direktiv. Sådanne eksemplarer vil normalt være nummereret, signeret eller på anden måde behørigt autoreret af kunstneren.

KAPITEL II

SÆRLIGE BESTEMMELSER

Artikel 3

Beløbsgrænser

1. Medlemsstaterne fastsætter en minimumsalgspris, som udgør grænsen for, hvornår de i artikel 1 nævnte salg er omfattet af følgeret.

2. Minimumsalgsprisen kan under ingen omstændigheder være højere end 3 000 EUR.

Artikel 4

Vederlagssatser

1. For det vederlag, der er nævnt i artikel 1, fastsættes følgende satser:

- a) 4 % for den del af salgsprisen, der udgør indtil 50 000 EUR
- b) 3 % for den del af salgsprisen, der ligger mellem 50 000,01 og 200 000 EUR
- c) 1 % for den del af salgsprisen, der ligger mellem 200 000,01 og 350 000 EUR
- d) 0,5 % for den del af salgsprisen, der ligger mellem 350 000,01 og 500 000 EUR
- e) 0,25 % for den del af salgsprisen, der ligger over 500 000 EUR.

Det samlede vederlag kan dog ikke være højere end 12 500 EUR.

2. Uanset stk. 1 kan medlemsstaterne anvende en sats på 5 % for den del af salgsprisen, der er nævnt i stk. 1, litra a).

3. Hvis den fastsatte minimumsalgspris er lavere end 3 000 EUR, fastsætter medlemsstaten ligeledes en sats for den del af salgsprisen, der udgør indtil 3 000 EUR; denne sats kan ikke være lavere end 4 %.

Artikel 5

Beregningsgrundlag

De i artikel 3 og 4 nævnte salgspriser er eksklusive skatter og afgifter.

Artikel 6

Personer med ret til vederlag

1. Det i artikel 1 nævnte vederlag betales til værkets ophavsmand og, med forbehold af artikel 8, stk. 2, efter dennes død til retssuccessorerne.

2. Medlemsstaterne kan indføre en obligatorisk eller fakultativ kollektiv forvaltning af det i artikel 1 nævnte vederlag.

Artikel 7

Statsborgere fra tredjelande med ret til vederlag

1. Medlemsstaterne fastsætter, at følgeret kun tilkommer ophavsmænd, som er statsborgere i tredjelande, og, med forbehold af artikel 8, stk. 2, deres retssuccessorer i overensstemmelse med dette direktiv og den pågældende medlemsstats lovgivning, hvis lovgivningen i det land, hvor ophavsmanden eller dennes retssuccessor er statsborger, giver ophavsmænd fra medlemsstaterne og deres retssuccessorer beskyttelse af følgeret i dette land.

2. På baggrund af oplysninger fra medlemsstaterne offentliggør Kommissionen snarest en vejledende liste over de tredjelande, som opfylder betingelserne i stk. 1. Denne liste ajourføres løbende.

3. Enhver medlemsstat kan behandle ophavsmænd, som ikke er statsborgere i en medlemsstat, men har deres sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat, på samme måde som deres egne statsborgere for så vidt angår beskyttelse af følgeret.

Artikel 8

Beskyttelsestiden for følgeret

1. Beskyttelsestiden for følgeret er den samme som den, der er fastsat i artikel 1 i direktiv 93/98/EØF.

2. Som en undtagelse fra stk. 1 kan de medlemsstater, som ikke anvender følgeret [på den i artikel 13 omhandlede ikrafttrædelsesdato], i en periode, som udløber senest den 1. januar 2010, undlade at anvende følgeret for kunstnerens retssuccessorer efter kunstnerens død.

3. Medlemsstater, som stk. 2 finder anvendelse på, kan få to ekstra år, hvis det er nødvendigt med henblik på at sætte de erhvervsdrivende i de pågældende medlemsstater i stand til gradvis at tilpasse sig følgeretssystemet og stadigvæk opretholde deres økonomiske levedygtighed, før det pålægges dem at anvende følgeret for kunstnerens retssuccessorer efter kunstnerens død. Senest 12 måneder efter udløbet af den i stk. 2 omhandlede periode skal den pågældende medlemsstat underrette Kommissionen og meddele den sine grunde, således at Kommissionen efter passende høringer kan afgive udtalelse inden for tre måneder efter modtagelsen af sådanne oplysninger. Følger medlemsstaten ikke Kommissionens udtalelse, skal den inden en måned underrette Kommissionen herom og begrunde sin afgørelse. Medlemsstatens underretning og begrundelse samt Kommissionens udtalelse skal offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* og videresendes til Europa-Parlamentet.

4. Hvis der inden udløbet af den i artikel 8, stk. 2 og 3, omhandlede tidsfrist opnås resultater i internationale forhandlinger om udvidelse af følgeretten på internationalt plan, forelægger Kommissionen passende forslag.

Artikel 9

Ret til at indhente oplysninger

Medlemsstaterne fastsætter, at de i artikel 6 omhandlede personer inden for en frist på tre år efter videresalget hos de i artikel 1, stk. 2, nævnte professionelle på kunstmarkedet kan kræve alle de oplysninger, der er nødvendige for at sikre betaling af vederlag i forbindelse med videresalget.

KAPITEL III

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 10

Anvendelse i tid

Dette direktiv finder anvendelse på alle originalkunstværker som defineret i artikel 2, der den 1. januar 2006 fortsat er beskyttet af medlemsstaternes lovgivning om ophavsret, eller som på denne dato opfylder kriterierne for beskyttelse i henhold til bestemmelserne i dette direktiv.

Artikel 11

Revision

1. Kommissionen forelægger senest den 1. januar 2009 og derefter hvert fjerde år Europa-Parlamentet, Rådet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg en rapport om gennemførelsen af dette direktiv og dets virkninger med særlig vægt på konkurrencemulighederne på markedet for moderne og nutidskunst i Fællesskabet, navnlig hvad angår Fællesskabets stilling i forhold til relevante markeder, som ikke anvender følgeret, og på fremme af kunstnerisk udfoldelse samt forvaltningen i medlemsstaterne. Kommissionen undersøger især direktivets følger for det indre marked og virkningen af, at følgeret indføres i de medlemsstater, som ikke anvendte den i national ret inden direktivets ikrafttræden. Kommissionen forelægger i givet fald forslag om tilpasning af minimumsbeløbsgrænsen og vederlagssatserne til udviklingen inden for branchen, forslag vedrørende det i artikel 4, stk. 1, nævnte maksimale vederlag samt andre forslag, som den anser for nødvendige for at gøre direktivet mere effektivt.

2. Der nedsættes et kontaktudvalg. Det skal bestå af repræsentanter for medlemsstaternes kompetente myndigheder. Det skal have en repræsentant for Kommissionen som formand og mødes enten på formandens initiativ eller efter anmodning fra en medlemsstats delegation.

3. Udvalget har følgende opgaver:

- at tilrettelægge konsultationer om alle spørgsmål vedrørende dette direktivs anvendelse
- at lette informationsudvekslingen mellem Kommissionen og medlemsstaterne om den relevante udvikling på kunstmarkedet i Fællesskabet.

Artikel 12

Gennemførelse

1. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv inden den 1. januar 2006. De underretter straks Kommissionen herom.

Disse love og bestemmelser skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

2. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen teksten til de nationale retsfor skrifter, som de udsteder på det område, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 13

Ikrafttrædelse

Dette direktiv træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

Artikel 14

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den 27. september 2001.

På Europa-Parlamentets vegne

N. FONTAINE

Formand

På Rådets vegne

C. PICQUÉ

Formand